

AIŠKINAMASIS RAŠTAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS ARCHITEKTŪROS ĮSTATYMO NR. XIII-425 8, 9, 10 IR 18 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ARCHITEKTŲ RŪMŲ ĮSTATYMO NR. X-914 ANTROJO SKIRSNIO, 4, 6, 8, 9, 10 IR 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 4¹ STRAIPSNIU IR PRIEDO PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS TERITORIJŲ PLANAVIMO ĮSTATYMO NR. I-1120 40 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS STATYBOS ĮSTATYMO NR. I-1240 12 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO NR. I-301 28¹ STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

Nuo 2017 m. įsigaliojus Lietuvos Respublikos architektūros įstatymui, nustatytas naujas teisinis reguliavimas tikslu siekti architektūros kokybės, kaip ji apibrėžiama šiame įstatyme. Įstatymu sukurtas teisinis pagrindas ir priemonės, padedančios siekti šio esminio tikslo. Viena iš tokių priemonių – įteisintos Architektų rūmų (toliau – Rūmai) formuojamos regioninės architektūros tarybos (toliau – Tarybos), kurių ekspertinis vertinimas pagal įstatyme nustatytus architektūros kokybės kriterijus ir pateiktos viešos rekomendacijos padeda spręsti probleminius statinių projektavimo ir teritorijų planavimo atvejus, viešinti ir skaidrinti šiuos procesus, teikiant šios srities profesionalų ekspertinį vertinimą. Tačiau, kaip savo išvadose nurodė Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (toliau – KT), dėl nepakankamai aiškaus reglamentavimo ar netinkamo įstatymo nuostatų taikymo susidarė situacija, kai galimai pažeidžiamas sąžiningos konkurencijos laisvės principas. Į KT kreipėsi ūkio subjektai dėl Rūmų ir Tarybų veiksmų bei teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių architektų veiklą, galimo prieštaravimo konkurencijos taisyklėms. KT pateikė pasiūlymus įvertinti dabartinį teisinį reguliavimą ir pašalinti galimus prieštaravimus sąžiningos konkurencijos laisvės principui.

Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnyba (toliau – STT), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo Nr. IX-904 8 straipsnio nuostatomis, savo iniciatyva atliko teisės aktų, reglamentuojančių architektų atestavimo ir teisės pripažinimo organizavimą ir jų veiklos priežiūrą, antikorupcinį vertinimą ir pateikė rekomendacijas dėl įstatyminio lygmens teisės aktų keitimo, siekiant skaidrinti architektų atestavimo ir teisės pripažinimo procesą.

2020-09-11 Konstitucinis Teismas nutarimu Nr. KT166-A-N14/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1, 4 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai“ pripažino, kad Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis tiek, kiek joje nustatyta atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Lietuvos Respublikos architektų rūmuose, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, ir kad Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 4 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad narystės Lietuvos Respublikos architektų rūmuose sustabdymo ir pasibaigimo pagrindai yra numatomi šių rūmų statute, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio 3 daliai, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“.

Įvertinus Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo (toliau – Architektūros įstatymo) ir Lietuvos Respublikos architektų rūmų (toliau – Architektų rūmų įstatymo) nuostatų taikymą, atsižvelgus į KT pasiūlymus, STT rekomendacijas, Konstitucinio Teismo nutarimą ir vykdant 2020-11-09 Ministro Pirmininko pavedimą Nr. D25-304 Aplinkos ministerijai parengti ir Vyriausybės darbo reglamento nustatyta tvarka pateikti Vyriausybei teisės aktų projektus, reikalingus Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2020 m. rugsėjo 11 d. nutarimui Nr. KT166-A-N14/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1, 4 dalių atitikties Lietuvos

Respublikos Konstitucijai“ įgyvendinti, siekiant teisinio reguliavimo nuoseklumo ir suderinamumo su kitais įstatymais, didesnio šiais įstatymais nustatytų institucijų vykdomų veiksmų skaidrumo, parengti Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo Nr. XIII-425 8, 9, 10 ir 18 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (Įstatymo projektas Nr. 1) ir Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo Nr. X-914 antrojo skirsnio, 4, 6, 8, 9, 10 IR 11 straipsnių pakeitimo, įstatymo papildymo 4¹ straipsniu ir priedo pripažinimo netekusiu galios įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas Nr. 2).

Įstatymo projektu Nr. 1

Siekiant teisės aktų nuostatų suderinamumo ir teisinio reguliavimo aiškumo, tikslinamas keičiamo Architektūros įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 3 punktas, atsižvelgus į Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme reglamentuojamą tvarkybos darbų projektų rengimą ir vadovavimą tvarkybos darbų projektavimui. Šio įstatymo 23¹ straipsnyje reglamentuoti teisės vykdyti su nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkyba susijusią veiklą pagrindai ir nustatyta, kad nekilnojamojo kultūros paveldo specialisto kvalifikacijos atestatus Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialistų atestavimo komisijos teikimu išduoda kultūros ministras, kuris tvirtina atestuojamos veiklos specializacijas, atestatų išdavimo, keitimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo ir galiojimo panaikinimo tvarkos aprašą, vadovaudamasis šiame įstatyme nustatytais pagrindais.

Pagal Architektūros įstatymą, atestuotas architektas – architektas, turintis architekto kvalifikacijos atestatą. Šiuos atestatus pagal Architektūros įstatymą išduoda Rūmai šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nurodytuose įstatymuose nustatytais atvejais, tvarka ir terminais neterminuotam laikui, taip pat keičia, sustabdo ar panaikina architekto kvalifikacijos atestatų galiojimą, panaikina architekto kvalifikacijos atestatų galiojimo sustabdymą. Šio įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta, kad atestuoti architektai Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme nustatytais atvejais turi teisę vykdyti su nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga susijusią veiklą: rengti tvarkybos darbų projektus ir vadovauti tvarkybos darbų projektavimui, eiti nekilnojamojo kultūros paveldo statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovo pareigas, rengti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentus, vadovauti nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos specialiojo teritorijų planavimo dokumentų rengimui. Tačiau kvalifikacijos atestatus, suteikiančius teisę architektams rengti tvarkybos darbų projektus ir vadovauti tvarkybos darbų projektavimui, eiti nekilnojamojo kultūros paveldo statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovo pareigas, pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą išduoda kultūros ministras, bet ne Rūmai.

Atsižvelgus į tai, Architektūros įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 3 punkto nuostata, kuri nedera su Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo 23¹ straipsnio 3 dalies nuostata, tikslinama.

Įstatymo projektu Nr. 1 keičiamos nuostatos, susijusios su teisę verstis atestuoto architekto veikla, kuria suteiktas architekto atestatas, ir šios teisės įgyvendinimo pagrindais.

Įstatymo projektu Nr. 1 keičiamas 9 straipsnis ir išdėstomas nauja redakcija.

Keičiamo Architektūros įstatymo 9 straipsnio 2 dalis papildoma nuostata dėl įspėjimo pareiškimo naudojant architekto kvalifikacijos atestatą, suteikto Architektūros statymo 8 straipsnio 1 dalyje nurodytuose įstatymuose nustatytais atvejais.

Įstatymo projektu Nr. 1 keičiamo 9 straipsnio 7 dalyje nustatytos atestuoto architekto, priėmusio sprendimą nesiversti architekto kvalifikacijos atestate nurodyta architekto veikla, prievolės: apie tokį sprendimą pranešti Rūmams ir jokių būdu ar forma nesiversti architekto kvalifikacijos atestate nurodyta architekto veikla. Taip pat pranešti Rūmams ir apie sprendimą atnaujinanti vertimąsi atestuoto architekto veikla.

Įstatymo projektu Nr. 1 keičiamo 9 straipsnio 9 dalyje nustatomas architekto kvalifikacijos atestato naikinimo pagrindas, kai atestuotas architektas, pranešęs apie nesivertimą architekto kvalifikacijos atestate nurodyta architekto veikla, verčiasi šia veikla.

Atsižvelgus į tai, kad kvalifikacijos atestato naikinimo pagrindas yra vertimasis atestuoto architekto veikla, kuomet buvo deklaruota, kad ja nesivers, siūloma šį naikinimo pagrindą nustatyti

Architektūros įstatyme, nes specialieji įstatymai (Statybos, Teritorijų planavimo ir kt), nustato skirtingus naikinimo pagrindus remiantis įstatymų reguliavimo dalyku. Be to, Architektūros įstatymas reglamentuoja architektų veiklą bendra apimtimi, todėl ir naikinimo pagrindas, kuomet atestatas naikinamas dėl vertimosi veikla deklaravus, kad veikla nesiverčia, nustatomas šiame įstatyme, visoms specialiaisiais įstatymais suteiktoms veiklos sritims. Pažymėtina, kad šiuo pagrindu naikinant architekto kvalifikacijos atestatą ar atestatus, jie būtų naikinami visa apimtimi nepriklausomai nuo to, kurioje srityje veikė ir kokią konkrečią veiklą vykdė atestuotas architektas, deklaravęs, kad veikla nesiverčia. Specialiuose įstatymuose atitinkamai nurodomas, nurodyta, kad kvalifikacijos atestatas gali būti naikinamas ir kituose Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytais pagrindais.

Įstatymo projektu Nr. 19 straipsnio 10 dalis (buvusi 6 dalis) papildoma nuostata, kad Rūmai informaciją apie atestuotus architektus, nesiverčiančius atestuoto architekto veikla ir atestuotus architektus atnaujinusius architekto veiklos vykdymą pateikia ne tik Lietuvos Respublikos architektų rūmų interneto svetainėje ir Licencijų informacinėje sistemoje, bet ir šią informaciją perduoda Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinei sistemai „Infostatyba“, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo dokumentų rengimo ir teritorijų planavimo proceso valstybinės priežiūros informacinei sistemai (TPDRIS) ir Žemėtvarkos planavimo dokumentų rengimo informacinei sistemai (ŽPDRIS). Manytina, kad Rūmai atestuotų architektų sąrašė taip pat galėtų nurodyti, kad atestuotas architektas, sustabdęs narystę Rūmuose nesivertimo architekto veikla pagrindu, negali vykdyti architekto kvalifikacijos atestate nurodytos veiklos. Informacija apie atestuotus architektus, kurie verčiasi ar nesiverčia atestuoto architekto veikla, Rūmų interneto svetainėje skelbiama viešai, atsižvelgus į tai, kad asmuo privalo Rūmams pranešti, kai pradeda verstis tokia veikla, nustoja ja verstis arba atnaujinama vertinamą tokia veikla, todėl Rūmai, galės objektyviai nustatyti, kuris architektas verčiasi ar nesiverčia atestuoto architekto veikla. Tokia informacija skelbiama viešai, nes architektas priėmęs sprendimą nepradėti verstis atestuoto architekto veikla ar nesiversti šia veikla, tokia veikla verstis negali ir tai turi būti žinoma tiek užsakovams, tiek šią veiklą kontroliuojančioms institucijoms.

Pažymėtina, kad 2020 m. spalio 22 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-643 įsteigta „Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybos elektroninių vartų informacinė sistema (toliau – „Vartai“), kurios tikslas – informacinių technologijų priemonėmis tvarkyti su teritorijų planavimo procesu susijusius duomenis ir atlikti jo stebėseną, ir sudaryti galimybę „vieno langelio“ principu integruoti informacinėje sistemoje „Vartai“ TPDRIS, TPSIS, „Infostatyba“, kitų informacinių sistemų, susijusių su teritorijų planavimu ir statyba susijusias viešąsias ir administracines elektronines paslaugas.

Informacinė sistema „Vartai“ turėtų pradėti veikti 2022 metų pradžioje.

Atsižvelgus į tai, reikalavimu Rūmams pateikti informaciją apie atestuotus architektus, nesiverčiančius atestuoto architekto veikla ne tik Licencijų, bet ir kitoms valstybės informacinėms sistemoms, laikinai padidėjusi administracinė našta sumažėtų ar visai išnyktų, automatinio būdu Vartuose generuojant perduodamą informaciją Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo 9 straipsnio 10 dalyje nurodytoms valstybės informacinėms sistemoms.

Pažymėtina, kad atestuoto architekto nesivertimas atestuoto architekto veikla, suprantamas, kaip nesivertimas veikla, kurią suteikia vykdyti architekto kvalifikacijos atestatas pagal nurodytas veiklos sritis. Todėl ši samprata neturėtų būti taikoma atestuotiesiems architektams, kuriems architekto kvalifikacijos atestato turėjimas yra sąlyga, gauti teismo eksperto kvalifikacijos pažymėjimą ar kitą kvalifikaciją liudijantį dokumentą, siekiant atlikti teismo eksperto ar savivaldybės vyriausiojo architekto funkcijas (kai savivaldybės vyriausiojo architekto pareigybės aprašyme nurodytas reikalavimas turėti architekto kvalifikacijos atestatą) ir pan. Pagal Architektūros įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje, 5 straipsnio 5 punkte, 8 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą, atestuoti architektai vykdo su viešojo intereso įgyvendinimu susijusią veiklą statybų, teritorijų planavimo, nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, saugomų teritorijų planavimo srityse, kurią vykdyti teisę suteikia architekto kvalifikacijos atestatas. Todėl, atestuoto architekto kitos, nei architekto

kvalifikacijos atestate nurodytos veiklos vykdymas, nelaikytinas vertimusi atestuoto architekto veikla Architektūros ir Architektų rūmų įstatymų reguliavimo srities aspektu.

Įstatymo projektu Nr. 1 keičiant 10 str. 2 dalies 2 punktą, siekiama patikslinti šią Architektūros įstatymo nuostatą, nurodant, kad pritarimas projektiniams pasiūlymams ir teritorijų vystymosi koncepcijoms teikiamas pagal statybos ir teritorijų planavimo procesus reglamentuojančius teisės aktus. Pagal Statybos įstatymą, pritarimas statinio projektiniams pasiūlymams teikiamas per Lietuvos Respublikos statybos leidimų ir statybos valstybinės priežiūros informacinę sistemą „Infostatyba“. Pritarimas teritorijų vystymo koncepcijoms teikiamas raštu.

Įstatymo projektu Nr. 1 keičiant 18 str. 3 dalį:

- siekiama patikslinti Tarybų sudėtį reglamentuojančias nuostatas: papildant ją profesinių asociacijų (Lietuvos architektų sąjungos, Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos ir Restauratorių sąjungos) atstovais, ir nustatant, kad šių ir kitų (aukštųjų mokyklų) institucijos į tarybą skirtų po vienodą skaičių (ne mažiau 2) atstovų. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvos kraštovaizdžio architektų sąjungos ir Lietuvos Respublikos restauratorių sąjungos narių skaičius yra nedidelis lyginant su kitomis organizacijomis, pvz., Lietuvos architektų sąjunga, kurių nariai deleguojami į Tarybas ir siekiant proporcingo šių institucijų atstovavimo atsižvelgus į jų narių skaičių, siūloma nustatyti, kad šias institucijas atstovautų ne mažiau, kaip po vieną narį. Kartu sudėjus, šias institucijas atstovautų, ne mažiau, kaip 2 atstovai.

Architektus, pagal jų vykdomą veiklą ir statusą vienija Rūmai (atestuotus architektus), Architektų sąjunga (meno kūrėjus), Kraštovaizdžio architektų sąjunga (kraštovaizdžio planuotojus), Restauratorių sąjunga (kultūros paveldo specialistus), taip pat architektai dalyvauja akademinėje veikloje ir jų veikla architektūros srityje skirtinga. Taip sudaromos prielaidos platesniam specialistų ratui dalyvauti vertinant architektų projektus.

Pažymėtina, kad tarybos nariai išsirenka tarybos pirmininką, kuris nebūtinai turi būti Rūmų narys, todėl esant situacijai, kai balsai dėl sprendimų priėmimo pasiskirstytų po lygiai lemiamas, balsas nebūtinai būtų Rūmų nario;

- atsisakoma nuostatų, kuriomis Aplinkos ir Kultūros ministerijos skiria atstovus į tarybas, atsižvelgus į tai, kad ministerijoms nėra priskirtos ekspertavimo funkcijos. Atsižvelgus į tai, kad Aplinkos ir Kultūros ministerijos atitinkamai formuoja architektūros ir kultūros paveldo politikas, siūloma įteisinti nuostatas, kuriomis aplinkos ir kultūros ministrai skiria asmenis dalyvauti taryboje stebėtojo teisėmis, pagal teisės aktuose apibrėžtą ministerijų kompetenciją, susijusia su architektūros sritimi, papildant 18 straipsnį nauja 9 dalimi.

Ministerijų atstovų dalyvavimas konkrečių objektų svarstyme užtikrintų galimybę gauti informaciją apie teisės aktų taikymo trūkumus, spragas ir tai padėtų spręsti teisinio reguliavimo tobulinimo klausimus.

Keičiant 18 str. 4 dalį, siūloma nustatyti, kad tarybos nariu asmuo gali būti renkamas ar skiriamas ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės, siekiant tarybų veiklos objektyvumo ir skaidrumo ar užkirsti kelią asmeninių ilgalaikių ryšių, kurie galimai trukdytų priimti objektyvius sprendimus, susiformavimui; to išvengti taip padėtų ir tarybos narių įtvirtinta teisė rotacijai tarybos viduje ir tarp skirtingų tarybų. Rotuojant tarybų nariams tarp skirtingų tarybų, taip pat būtų sudarytos galimybės objektyviau spręsti konfliktinius atvejus, jeigu tarybos priimta rekomendacija vienai ar kitai suinteresuotai pusei atrodytų neteisėta ar nepagrįsta. Taip pat numatoma prievolė, nariams nusišalinti tais atvejais, kai gali kilti interesų konfliktas dėl šiose tarybose nagrinėjamų klausimų.

Įstatymo lygmeniu nustatyta, kad tarybų nariai privalo nusišalinti tais atvejais, kai gali kilti interesų konfliktas dėl šiose tarybose nagrinėjamų klausimų, jeigu: sprendžiami klausimai, kurie susiję su to paties nario vykdoma architekto veikla; kurie susiję su asmeniu, su kuriuo narys susijęs šeimos, artimos giminystės ir (ar) verslo ryšiais; pareigą nusišalinti nustato kiti įstatymai.

Nurodoma, kad tarybų nuostatuose būtų nustatyta tarybos darbo tvarka, tarybos narių rotacijos tarybos viduje ir tarp skirtingų tarybų tvarka, tarybų narių teisės ir pareigos, nusišalinimo ir atšaukimo tvarka. Aplinkos ir Kultūros ministerijoms derinant tarybos nuostatus, būtų

užtikrinama, kad šių teisių pagrindai būtų įgyvendinami. Nesuderinus nuostatų su Aplinkos ir Kultūros ministerijomis, šie nuostatai negalioj. Šiuo atveju derinimą atliktų nurodytos ministerijos, nes esant tokiam reguliavimui, viešojo administravimo veiksmus galėtų atlikti ne tik ministrai, bet ir jų įgaliojti valstybės tarnautojai.

Papildant 18 str. naujomis 10, 11 dalimis:

- siūloma, kad tarybų posėdžiuose stebėtojų teisėmis dalyvautų savivaldybių, kurių teritorijai priskiriami svarstomi objektai, vyriausieji architektai, patarimojo balso teise. Vyriausieji architektai, pagal šiame įstatyme apibrėžtą savivaldybių vyriausybės architektų kompetencija architektūros srityje, turėtų teisę teikti nuomonę dėl taryboje svarstomų klausimų, kuri būtų neprivalomas patarimas. Tačiau vyriausiojo architekto, atsakingo už konkrečios savivaldybės teritorijos funkcinių, erdvinį aplinkos formavimą, nuomonę, paaiškinimai padėtų geriau suprasti svarstomų objektų savivaldybės teritorijoje vystymo kryptis, tendencijas, ypatumus, aplinkybes, būtų naudingas siekiant architektūros ir urbanistinės kokybės;

- įgyvendinant viešąjį interesą, siekiant visuomenės ir vietos bendruomenių įtrauktiems priimant sprendimus dėl svarstomų objektų, siūloma įteisinti nuostatą, kad tarybose stebėtojų teisėmis galėtų dalyvauti nevyriausybinių organizacijų atstovai, kurių suinteresuotumas dėl savivaldybės teritorijoje vystomų objektų yra tiesioginis, ir kurie Rūmams raštu nurodo motyvus, priešastis ir aplinkybes, ir kurie Rūmams raštu nurodytų motyvus, priešastis ir aplinkybes, kuriomis grindžiamas prašymas dalyvauti. Suinteresuotos visuomenės dalyvavimas padėtų pažinti skirtingus interesus vystomų objektų ir jų konteksto atžvilgiu, juos tarpusavyje suderinti, užtikrinti viešojo intereso įgyvendinimą.

Stebėtojai, dalyvaudami patarimojo balso teise, turėtų teisę teikti nuomonę dėl tarybose svarstomų klausimų, tačiau tai būtų rekomendacinio pobūdžio patarimas, kuris nebūtų privalomas. Tai sudarytų galimybes diskusijose dėl vystomų objektų dalyvauti skirtingų interesų grupėms ir tai sukurtų pridėtinę vertę siekiant architektūros ir urbanistinės kokybės, taip pat užtikrintų atviresnį ir skaidresnį sprendimų priėmimo procesą.

Papildant 18 str. nauja 12 dalimi, siekiama užkirsti kelią galimiems interesų konfliktams ir siūloma nustatyti, kad stebėtojai dalyvaudami tarybų posėdžiuose privalo pasirašyti konfidencialumo pasižadėjimą ir nešališkumo deklaraciją. Stebėtojai balsavimo teisės neturėtų. Stebėtojų dalyvavimo tarybų posėdžiuose tvarka būtų nustatoma tarybų nuostatuose.

Stebėtojų dalyvavimas tarybos posėdžiuose nebūtų privalomas, tai būtų jų pasirinkimo teisė. Apie vykdomus tarybų posėdžius Rūmai informuotų savo interneto svetainėje.

Pažymėtina, kad Įstatymo projektais nenumatoma nustatyti tarybų ar Komisijos veiklos finansavimo pagrindų, atitinkamai ir tarybų ir komisijos narių apmokėjimo sąlygų. Manytina, kad Rūmų veiklos finansavimo klausimai, vykdant funkcijas formuojant tarybas, techniškai jas aptarnaujant ir organizuojant jų darbą, atsižvelgus į tarybų veiklos svarbą siekiant architektūros kokybę ir viešojo intereso įgyvendinimo, galėtų būti svarstomas Rūmams pateikus išsamų šios veiklos finansinį pagrindimą, kuriame atlikta šios veiklos sąnaudų ir pajamų, kitų finansinių veiksmų analizė.

Istatymo projektu Nr. 2

Įstatymo projektu keičiamos nuostatos, susijusios su naryste Rūmuose ir narystės Rūmuose įgyvendinimo pagrindais.

Atsižvelgus į Konstitucinio Teismo nutarimą, keičiant įstatymo 4 straipsnį ir dėstant nauja redakcija, šio straipsnio 1 dalyje, nustatoma, kad Rūmų nariai yra visi atestuoti architektai, besiverčiantys atestuoto architekto veikla ir kad Rūmų nariais gali būti ir architektai, kurie nesiverčia atestuoto architekto veikla.

Atestuotas architektas, nesiverčiantis atestuoto architekto veikla, kurią suteikia teisę vykdyti turimas architekto kvalifikacijos atestatas, įgytas Architektūros statymo 8 straipsnio 1 dalyje nurodytuose įstatymuose nustatytais atvejais, turi teisę sustabdyti narystę Rūmuose.

Atestuoto architekto nesivertimas atestuoto architekto veikla, kurią suteikia teisė vykdyti turimas architekto kvalifikacijos atestatas, suprantamas kaip konkreti atestuoto architekto veikla, kurią gali vykdyti atestuotas architektas, ir kuri nurodyta šiame atestate.

Šio straipsnio 4 dalyje nustatoma, kad narystės Rūmuose sustabdymo, atnaujinimo ir pasibaigimo pagrindai nustatomi šio įstatymo 4¹ straipsnyje ir kad šių pagrindų įgyvendinimas nustatomas Rūmų patvirtintoje tvarkoje.

Pažymėtina, norint verstis atestuoto architekto veikla būtina sąlyga būti Rūmų nariu, t. y. būtina tapti Rūmų nariu prieš pradėdant veiklą. Atsižvelgus į tai, 4¹ straipsnio 1 dalyje siūloma nustatyti, kad visi atestuoti architektai, kurie verčiasi atestuoto architekto veikla, privalo būti Rūmų nariai, išskyrus architektus, įgijusius architekto kvalifikacijos atestatą, tačiau nepradėjusius verstis atestuoto architekto veikla. Atitinkamai Įstatymo projektu Nr. 1 keičiamo 9 straipsnio 5 dalyje nustatoma, kad atestuotas architektas prieš pradėdamas vykdyti architekto kvalifikacijos atestate nurodyta veiklą, informuoja apie vertimosi veikla pradžią Rūmus jų nustatyta tvarka, bet ne vėliau kaip prieš 10 darbo dienų iki veiklos vykdymo pradžios.

Šio įstatymo projekto papildant įstatymą 4¹ straipsniu nustatomos sąlygos, kurias būtina įvykdyti siekiant sustabdyti narystę Rūmuose, įskaitant ir sąlygą būti atsiskaičius su Rūmais. Atsiskaitymo sąlyga nustatoma, kaip viena esminių sąlygų sustabdant narystę Rūmuose, nes tai įteisinus įstatymo lygmeniu, būtų nustatytas teisinis pagrindas tokios prievolės vykdymo užtikrinimui. Minėtą sąlygą tikslinga reglamentuoti pačiame įstatyme, o ne poįstatyminiuose teisės aktuose, kadangi tai prievolės nustatymas.

Pažymėtina, kad atestuotas architektas, norintis verstis architekto veikla kitoje valstybėje, gali stabdyti narystę Rūmuose. Atestuotas architektas, gavęs Aplinkos ministerijos patvirtinimą, kad jo architekto profesinė kvalifikacija, įgyta Lietuvos Respublikoje, atitinka Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2005/36/EB dėl profesinių kvalifikacijų pripažinimo reikalavimams, turi teisę kreiptis į Europos Sąjungos, kitas valstybes, dėl jo architekto profesinės kvalifikacijos pripažinimo, ir šių valstybių teisės aktų nustatyta tvarka gavus reikiamus dokumentus, verstis architekto veikla tose valstybėse. Atestuotas architektas, teikdamas architekto paslaugas kitoje valstybėje, naudojasi valstybėje, kurioje teikia architekto paslaugas, įgytais dokumentais, ir laikosi toje valstybėje nustatytų reikalavimų, taip pat teisių ir pareigų asmenims užsiimantiems architekto veikla. Tačiau, jeigu toks asmuo, pranešęs apie nesivertimą architekto veikla ir tuo pagrindu sustabdęs narystę Rūmuose, verstųsi architekto veikla Lietuvos Respublikoje, tokiu atveju architekto kvalifikacijos atestatas būtų naikinamas.

Atsižvelgus į STT rekomendacijas, keičiant įstatymo 4 straipsnį, šio straipsnio 4 dalies 5 punkte siūloma nustatyti, kad Rūmų narių pareiga deklaruoti interesus, kai dalyvaujant Rūmų organų, išskyrus Rūmų narių susirinkimą, veikloje gali kilti interesų konfliktas, nurodant situacijas, į kurias patekus gali atsirasti prielaidos kilti interesų konfliktui, kai: sprendžiami klausimai, kurie susiję su paties nario vykdoma architekto veikla; sprendžiami klausimai, kurie susiję su asmeniu, su kuriuo narys susijęs šeimos, artimos giminystės ir (ar) verslo ryšiais; pareigą nusišalinti nustato kiti įstatymai. Interesų deklaravimas suprantamas, kaip konfidencialumo pasižadėjimo ir nešališkumo deklaracijos pasirašymas, kurių pasirašymą užtikrina Rūmai.

Atsižvelgus į tai, kad Rūmai taip pat turės administruoti ir atestuotų architektų, kurie nesiverčia atestuoto architekto veikla, duomenis, keičiant įstatymo 4 straipsnį, šio straipsnio 4 straipsnio 6 dalyje, nustatoma, kad sustabdant narystę Rūmuose ir atnaujinat narystę Rūmuose atestuoti architektai privalo sumokėti Rūmų nustatyto dydžio narystės Rūmuose sustabdymo ir atnaujinimo administravimo mokesčius. Narystės Rūmuose sustabdymo ir atnaujinimo administravimo mokesčiai būtų apskaičiuojami atsižvelgiant į ekonomiškai pagrįstas paslaugos teikimo sąnaudas.

Atsižvelgiant į Konstitucinio Teismo nutarimą, keičiant įstatymo 4 straipsnį, šio straipsnio 3 dalyje įtvirtinama Rūmų narių, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, teisė sustabdyti narystę Rūmuose. Šio keičiamo straipsnio 6 dalyje detalizuojama, kad asmuo, kurio narystė Rūmuose

sustabdyta negali dalyvauti Rūmų veikloje, rinkti ir būti išrinktu į Rūmų organus, ar naudotis Rūmų teikiamomis paslaugomis.

Papildant keičiamą įstatymą 4¹ straipsniu nustatomi narystės Rūmuose sustabdymo, atnaujinimo ir pasibaigimo pagrindai.

Manytina, kad atestuotas architektas, nesiverčiantis atestuoto architekto veikla, turėtų vykdyti kvalifikacijos tobulinimo reikalavimą, nes pareiga kelti kvalifikaciją kyla ne iš narystės Rūmuose, o iš specialiuose įstatymuose (Statybos, Teritorijų planavimo ir kt.) nustatyto neterminuoto kvalifikacijos atestato turėjimo (įgijimo). Kiekvienas atestuotas architektas, pradėjęs verstis atestuoto architekto veikla, yra Rūmų narys, tačiau tokia pradėta veikla nesiverčiančio atestuoto architekto narystė Rūmuose stabdoma tol, kol ji vėl bus pradėta (tęsiama). Laikinais profesinės veikla nesiverčiantys architektai, siekiantys išsaugoti turimą atestaciją privalo kelti kvalifikaciją bendra tvarka, nes yra neterminuotai pripažinti atestuotais architektais.

Todėl toks narystės stabdymas neatleidžia atestuoto architekto nuo kvalifikacijos atestato turėtojo pareigos nustatyta tvarka kelti profesinę kvalifikaciją, nes nusprendus tęsti sustabdytą veiklą, nebūtų išsaugota tinkama kvalifikacija jos nekeliant, kadangi galioja bendras visiems atestuotiesiems architektams reikalavimas kelti kvalifikaciją.

Atsižvelgus į tai, 4¹ straipsnio 9 dalyje, atestuotam architektui, siekiančiam atnaujinti narystę architekto kvalifikacijos atestate nurodytos veiklos pagrindu, nustatoma sąlyga – pateikti Rūmams dokumentus įrodančius, kad narystės Rūmuose sustabdymo laikotarpiu tobulino kvalifikaciją Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo 8 straipsnio 1 dalyje nurodytų įstatymų nustatytais pagrindais ir juose nustatyta tvarka. Tokiu atveju, galima būtų laikyti atestuotą architektą turinčiu tinkamą profesinę kvalifikaciją tai veiklai atnaujinti.

Siekiant tarpusavyje suderinti Įstatymo projektu Nr. 1 ir Įstatymo projekto Nr. 2 nuostatas, nustatoma, kad Rūmai per 3 darbo dienas nuo sprendimo sustabdyti narystę ar atnaujinti narystę Rūmuose priėmimo dienos pateikia Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo 9 straipsnio 10 dalyje nurodytą informaciją.

Įstatymo projektu Nr. 2 papildomos Rūmų tarybos ir pirmininko kompetencijos. Keičiamo įstatymo 8 straipsnio 3 dalies 2 punkte nustatoma, kad Rūmų tarybos kompetencija taip pat priimti sprendimus ir dėl atestuoto architekto narystės Rūmuose sustabdymo ir atnaujinimo ir kad Rūmų taryba gali įgaluoti Rūmų pirmininką priimti sprendimus dėl atestuoto architekto narystės Rūmuose sustabdymo ir atnaujinimo. Tokiu reglamentavimu siekiama sudaryti lankstesnes sąlygas Rūmams priimti sprendimus dėl narystės Rūmuose sustabdymo ir atnaujinimo, jeigu susidarytų didelis kiekis atestuotų architektų prašymų ir per nustatytus terminus dėl susidariusio didelio darbo krūvio, nagrinėjant minėtus prašymus, Rūmų taryba negalėtų laiku priimti šių sprendimų.

Įstatymo projektu Nr. 2 keičiamo įstatymo 11 str. 1 dalyje nustatomi pagrindiniai Architektų profesinio atestavimo komisijos (toliau – Komisija) sudarymo principai.

Pagal teisinį reguliavimą architektai atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant viešojo intereso apsaugą, o ypač statybos bei teritorijų planavimo procesuose, architektų atestavimo ir teisės pripažinimo, jų profesinės veiklos priežiūros reguliavimas turi būti aiškus, nuoseklus ir skaidrus, nes tai turi įtakos teikiamų visuomenei paslaugų kokybei.

Atsižvelgus į STT ir KT rekomendacijas, keičiamo įstatymo 11 straipsnyje siūloma nustatyti, kad Komisiją sudaro ne mažiau kaip 5 nariai, išrinkti visuotiniame Rūmų narių susirinkime 3 metų kadencijai iš Rūmų narių. Siekiant užkirsti kelią asmeninių ilgalaikių ryšių, kurie galimai trukdo priimti objektyvius sprendimus, susiformavimui, ir užtikrinti skaidresnę Komisijos veiklą, didinti visuomenės pasitikėjimą jomis ir siekti Komisijos veiklos skaidrumo, siūlome nustatyti (riboti) Komisijos nariams kadencijų skaičių – t. y., kad asmuo į Komisiją nariu gali būti renkamas ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės.

Siekiant, kad Komisijos narių priimami sprendimai, būtų objektyvus ir nešališki, siūloma nustatyti, kad negalint priimti nešališko sprendimo, Komisijos nariai privalo nusišalinti nuo sprendimo priėmimo, jeigu susidaro interesų konflikto situacija, nurodyta šio įstatymo 4 straipsnio

4 dalies 5 punkte. Architektų profesinio atestavimo komisijos nuostatuose nustatomi nusišalinimo nuo sprendimo priėmimo ir teisės kreiptis, neįvykus nusišalinimui, įgyvendinimo tvarka.

Manytina, kad tikimybę sumažinti interesų konfliktą bei sąžiningos konkurencijos laisvės principo pažeidimo riziką, galima užtikrinti įteisinus nusišalinimo prievolę ir nustatant teisę kreiptis neįvykus nusišalinimui. Taip pat jau esamu reguliavimu veikia kontrolės mechanizmas, kuris Statybos įstatymo 12 str. 23 dalyje nustato atestavimo komisijos priimtų sprendimų apskundimo teisę.

Architektūros įstatymo pakeitimu, siūloma nustatyti, kad Rūmai architekto kvalifikacijos atestatą panaikina, kai atestuotas architektas, pranešęs apie nesivertimą architekto kvalifikacijos atestate nurodyta architekto veikla, vykdo šią veiklą. Atsižvelgus į tai, pagal Architektų rūmų įstatymo 11 straipsnį nustatyta, kad Komisija teikia išvadą Rūmams dėl architektų kvalifikacijos atestatų ir teisės pripažinimo dokumentų išdavimo, keitimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo arba jų galiojimo panaikinimo, įspėjimo pareiškimo, architektų kvalifikacijos tobulinimo, šios komisijos kompetencija nagrinėti suinteresuotų asmenų ir (ar) pačių atestuotų architektų skundus, pareiškimus, prašymus dėl atestuotų architektų, kurie sustabdę narystę Rūmuose, vykdo veiklą, kurią galima vykdyti tik su atestatu.

Atsižvelgus į tai, kad vienas iš Rūmų steigimo tikslų rūpintis ne tik architektų atestavimu, bet ir profesinės kvalifikacijos tobulinimu, siūloma keičiamo įstatymo 11 str. 1 dalį papildyti nuostata, kad Komisija teikia išvadą Rūmams taip pat ir dėl architektų kvalifikacijos tobulinimo.

Atsižvelgus į tai, kad Rūmų veiklą reglamentuojantys teisės aktai nenumato senaties terminų, taip pat atsižvelgiant į teisinio reguliavimo stabilumo principą, manytina, kad reikėtų riboti architekto profesinės veiklos tikrinimo laiką, t.y. manytina, kad poveikio priemonės architektui neturėtų būti taikomos neribotai (t.y. net po daugybės metų nuo pvz. Etikos kodekso pažeidimo). Atsižvelgiant į tai kas išdėstyta, siūloma papildyti Architektų rūmų įstatymą įtvirtinant senatį, kuri būtų taikoma Rūmų profesinės etikos tarybos ir (ar) Rūmų architektų profesinio atestavimo Komisijos priimamiems nagrinėti skundams, t.y. keičiant Architektų rūmų įstatymo 10 straipsnį siūloma papildyti šį straipsnį 2 dalimi ir keičiant Architektų rūmų įstatymo 11 straipsnį, - 11 straipsnį 4 dalimi, nustatant senaties terminą suinteresuotų asmenų skundų, pareiškimų, prašymų nagrinėjimui. Atsižvelgiant į architektūrinės veiklos tęstinumą, t.y., kad procesas, kuriame dalyvauja architektai, dažnai yra ilgas ir neretai užtrunka, kol padarytas pažeidimas paaiškėja (visas procesas, iki parengtas projektas pradėdamas realizuoti, gali trukti ne vienerius metus), siūloma, kad senatis turėtų būti skaičiuojama sekančiai: jeigu nuo pažeidimo padarymo praėjo 5 metai, o jei pažeidimas tęstinis (jis vyksta kiekvieną dieną (asmuo neatlieka veiksmų, kuriuos privalo atlikti ar atlieka veiksmus, kurių neturi teisės atlikti) – 5 metai nuo paskutinės pažeidimo padarymo dienos.

Siekiant teisės aktų nuostatų suderinamumo, teisinio reguliavimo aiškumo, ir atsižvelgus į Architektūros įstatyme Rūmams priskirtas kompetencijas, siūloma papildyti 6 straipsnio 1 dalį nauju 7 punktu ir nustatyti, kad Komisija yra Rūmų organas. Ši komisija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatytais pagrindais, teikia išvadą Rūmams dėl architektų kvalifikacijos atestatų ir teisės pripažinimo dokumentų išdavimo, keitimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo arba jų galiojimo panaikinimo, įspėjimo pareiškimo, architektų kvalifikacijos tobulinimo. Ši komisija, taip pat nagrinėtų suinteresuotų asmenų ir/ar pačių atestuotų architektų skundus, pareiškimus, prašymus dėl atestuotų architektų, kurie sustabdę narystę Rūmuose, verčiasi veikla, kurią galima vykdyti tik su atestatu, ir/ar teiktų išvadas Rūmų sprendimo priėmimui.

Atsižvelgus į keičiamą 4 straipsnį ir 4¹ straipsnio papildymą, siekiant suderinti teisinį reguliavimą, atitinkamai keičiamas ir pildomas įstatymo 7 ir 8 straipsniai.

Atsižvelgus į tai, kad Architektų rūmų įstatymas neturi trečio skirsnio, siūloma pernumeruoti (darant keitimus) ketvirtąjį – aštuntąjį skirsnius.

Siūloma pripažinti netekusiu galios Architektų rūmų įstatymo priedą, nes pagal naujas nuorodų į Europos Sąjungos (toliau – ES) teikimo rekomendacijas, nebeteikiama nuorodų į oficialius ES šaltinius. Be to, šiuo įstatymu nėra perkeliama ES teisės aktai.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektų iniciatorė – Aplinkos ministerija. Įstatymų projektus parengė Aplinkos ministerijos Statybos ir teritorijų planavimo politikos grupės (vadovas Dainius Čergelis, tel. 8 616 98137, el. p. dainius.cergelis@am.lt) vyresnioji patarėja Algimantė Treinienė (tel. 8 646 93675, el. p. algimante.treiniene@am.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

Išnagrinėjus nuo 2017 m. įsigaliojusio Architektūros įstatymo taikymo praktiką, KT išvadas ir pasiūlymus, STT rekomendacijas taip pat Architektūrų rūmų įstatymo prieštaravimą Konstitucijai, nustatytos pagrindinės keičiamų įstatymų spragos, kurias siekiama ištaisyti (kartu su siūlomais redakcinio pobūdžio patikslinimais) Įstatymų projektais Nr.1 ir Nr. 2.

Dėl Įstatymo projekto Nr.1

Keičiamo įstatymo 8 str. 1 dalyje nurodyta atestuotų architektų veikla, kurią pagal nurodytus įstatymus turi teisę vykdyti Rūmai šioje dalyje nurodytuose įstatymuose nustatytais atvejais, – atestuoti architektus, įskaitant teisę rengti tvarkybos darbų projektus ir vadovauti tvarkybos darbų projektavimui, eiti nekilnojamojo kultūros paveldo statinių statybos techninės veiklos pagrindinių sričių vadovo pareigas, nors Nekilnojamojo kultūros paveldo įstatymo 23¹ straipsnyje nustatyti teisės vykdyti su nekilnojamojo kultūros paveldo tvarkyba susijusia veikla pagrindai ir tai, kad nekilnojamojo kultūros paveldo specialisto kvalifikacijos atestata, taip pat ir minėtoms pareigoms eiti, išduoda kultūros ministras.

Siekiant teisės aktų nuostatų suderinamumo ir teisinio reguliavimo aiškumo, atsižvelgus į Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme reglamentuojamą tvarkybos darbų projektų rengimą ir vadovavimą tvarkybos darbų projektavimui, tikslinamas keičiamo įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 3 punktas.

Keičiamo įstatymo 18 straipsnis reglamentuoja tarybų sudarymo tvarką, funkcijas bei teises ir nustato, kad tarybų nuostatus ir sudėtį tvirtina Rūmų taryba. Šio įstatymo 18 straipsnio 5 dalies 2 punkte įtvirtinta, kad tarybos suinteresuotų asmenų prašymu ar savo iniciatyva teikia išvadas ir pasiūlymus dėl teritorijų planavimo dokumentų, projektinių pasiūlymų, architektūrinių ir urbanistinių idėjų sprendinių, statinių projektų sprendinių atitikties architektūros kokybės reikalavimams ir kitais architektūros kokybės klausimais. Tarybų rekomendacijos nėra privalomojo pobūdžio, išskyrus šio įstatymo 12 straipsnio 3 dalyje nurodytus atvejus, kuomet projektiniai pasiūlymai dėl tam tikrų statinių, Lietuvos Respublikos aplinkos ministro nustatyta tvarka, derinami tik gavus tarybos rekomendaciją pritari šiems pasiūlymams. Taryba turi viešojo administravimo įgaliojimus vertinti architektų parengtų projektų kokybę, teikti atitinkamas rekomendacijas minėtų projektų atžvilgiu. Tarybos nariais gali būti architektai, kurie taip pat vykdo veiklą ir konkuruoja dėl savo rengtų projektų rinkoje. Kaip KT savo išvados nurodo, galimai susiklosto situacija, kad rinkoje veikiančių architektų projektų kokybę gali vertinti ir priimti atitinkamus sprendimus toje pačioje rinkoje veikiantys architektai, ir dėl šių aplinkybių gali kilti interesų konfliktas bei būti pažeistas sąžiningos konkurencijos principas. KT nuomone, tarybų narių didžioji dalis yra Rūmų nariai architektai, kurie, turėdami teisę vertinti projektus, gali būti suinteresuoti pateikti subjektyvias išvadas kitų architektų projektų atžvilgiu arba apskritai jų nevertinti.

Atsižvelgus į KT išvadas, keičiama tarybos sudarymo tvarka, papildant ją didesniu skaičiumi profesinių asociacijų ir aukštųjų mokyklų atstovų, atsisakant valstybės ir savivaldybių institucijų atstovų, kadangi ekspertines išvadas architektūros kokybės atžvilgiu pagal kompetenciją turėtų teikti reikiamų profesinių žinių ir įgūdžių turintys architektai profesionalai. Valstybės ir savivaldybių institucijų atstovų dalyvavimas siūlomas stebėtojo teisėmis. Taip pat siekiant labiau įtraukaus proceso, stebėtojų teisėmis siūloma dalyvauti visuomenės atstovams.

Minėtame keičiamo įstatymo straipsnyje nėra tarybų narių kadencijų skaičiaus ribojimo, kuris yra vienas iš būdų užkirsti kelią asmeninių ilgalaikių ryšių, kurie gali trukdyti priimti objektyvius sprendimus, susiformavimui, ir taip užtikrinti skaidresnę institucijų veiklą ir didinti visuomenės

pasitikėjimą jomis. Siekiant tarybos veiklos objektyvumo ir skaidrumo, siūloma nustatyti, kad tarybos nariu asmuo gali būti renkamas ar skiriamas ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės.

Dėl Įstatymo projekto Nr.2

2020-09-11 Konstitucinis Teismas nutarimu Nr. KT166-A-N14/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1, 4 dalių atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai” pripažino, kad Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 1 dalis tiek, kiek joje nustatyta atestuotų architektų, nesiverčiančių atestuoto architekto veikla, privaloma narystė Lietuvos Respublikos architektų rūmuose, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui, ir kad Lietuvos Respublikos architektų rūmų įstatymo 4 straipsnio 4 dalis tiek, kiek joje nustatyta, kad narystės Lietuvos Respublikos architektų rūmuose sustabdymo ir pasibaigimo pagrindai yra numatomi šių rūmų statute, prieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio 3 daliai, 48 straipsnio 1 dalies nuostatai „kiekvienas žmogus gali laisvai pasirinkti darbą bei verslą“.

Keičiamo įstatymo 4 straipsnyje nustatyta, kad vis atestuoti architektai yra Rūmų nariai, ir kad narystės Rūmuose sąlygos ir tvarka (įstojimas, narystės sustabdymas, išstojimas, pašalinimas ir kita) numatomi Rūmų statute. Atsižvelgus į šį Konstitucinio Teismo nutarimą tikslinamas 4 straipsnis ir įstatymas pildomas 4¹ straipsniu, kuriame nustatomi narystės Rūmuose pradžios, sustabdymo, atnaujinimo ir pasibaigimo pagrindai.

Keičiamo įstatymo 6 str. nustatyti Rūmų organai. Tačiau nėra nustatyta, kad Komisija yra Rūmų organas. Atsižvelgus į Architektūros įstatyme Rūmams priskirtas kompetencijas, siūloma Rūmų organus papildyti Komisija. Keičiamo įstatymo 11 str. 1 dalyje nustatyta, kad Komisija yra Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatyta tvarka sudaryta komisija, atsižvelgus į Architektūros įstatyme Rūmams priskirtas kompetencijas, siūloma taip pat šios nuostatos atsisakyti.

Keičiamo įstatymo 11 str. 1 dalyje nėra nustatyta esminių Komisijos sudarymo pagrindų. Atsižvelgus į STT rekomendacijas, siūloma pagrindinius komisijos sudarymo aspektus ir komisijos nariams taikomus reikalavimus įtvirtinti įstatyme.

Minėtuose teisės aktuose nėra nustatyta sudarytų Komisijų nariams kadencijų skaičiaus ribojimo, kuris, kaip teigiama STT rekomendacijose, yra viena iš atsparumo korupcijai priemonių, mažinančių korupcijos pasireiškimo tikimybę, užkertančių kelią asmeninių ilgalaikių ryšių, kurie trukdo priimti objektyvius sprendimus, susiformavimui, užtikrinančių skaidresnę komisijų veiklą ir didinančių visuomenės pasitikėjimą jomis. Atsižvelgus į tai, siūloma įstatymo lygmenyje nustatyti Komisijų nariams kadencijų skaičių – t.y., kad asmuo į Komisiją nariu gali būti renkamas ne daugiau kaip dviem kadencijoms iš eilės.

Keičiamo įstatymo 11 str. 1 dalyje nustatyta, kad Komisija teikia išvadą Rūmams dėl architektų kvalifikacijos atestatų ir teisės pripažinimo dokumentų išdavimo, keitimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo arba jų galiojimo panaikinimo. Atsižvelgus į tai, kad vienas iš Rūmų steigimo tikslų rūpintis ne tik architektų atestavimu, bet ir profesinės kvalifikacijos tobulinimu, siūloma keičiamo įstatymo 11 str. 1 dalį papildyti nuostata, kad Komisija teikia išvadą Rūmams taip pat ir dėl architektų kvalifikacijos tobulinimo.

Dėl teisinių santykių reguliavimo susijusiuose įstatymuose

Teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 40 straipsnio 3 dalyje ir Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 28¹ straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad atestavimą vykdančios atestavimo komisijos nuostatus ir jos sudėtį nustato aplinkos ministras kartu su kultūros ministru.

Atsižvelgus į tai, kad Teritorijų planavimo įstatymo įstatyme nustatyta, kad atestavimą atlieka dvi institucijos Rūmai ir Statybos produkcijos sertifikavimo centras, o Saugomų teritorijų įstatyme nustatyta, kad atestavimą atlieka Teritorijų planavimo įstatymo 40 straipsnio 2 dalyje nurodytos atestavimą atliekančios organizacijos, Įstatymų projektų rengėjų nuomone, atestavimą vykdančios atestavimo komisijos nuostatus ir jos sudėtį atitinkamai turėtų nusistatyti minėtos institucijos. Pažymėtina, kad Statybos įstatymas nenustato reikalavimo aplinkos ministrui ar kartu su kultūros ministru nustatyti atestavimo komisijos nuostatų ir sudėties, tai palikta atestavimą atliekančių

institucijų kompetencijai. Toks teisinis reguliavimas pasiteisina, o architektų atveju, tai atliepia architektų profesinės savivaldos principus, pagal kuriuos Rūmai, kaip visų atestuotų architektų profesinės savivaldos institucija, vykdo įstatymuose nustatytas atlikti valstybės patikėtas viešąsias funkcijas. Atsižvelgus į tai, minėtos nuostatos tikslinga atsisakyti. Tokiu atveju, keičiamų įstatymų (Architektūros ir Architektų rūmų), galiojančių įstatymų (Statybos), nuostatos šiuos aspektu būtų suderintos ir teisinis reguliavimas taptų aiškesnis ir nuoseklesnis. Pakeitus esamo teisinio reguliavimo nuostatas šiuo aspektu, atestavimo procesas taptų sklandesnis, vykdant atestavimo procedūras būtų sumažinta administracinė našta atestavimą atliekančioms organizacijoms.

Statybos įstatymo 12 straipsnio 14 dalies 2 punkte nurodyta, kad atestavimą atliekanti organizacija, atsižvelgdama į pažeidimo pobūdį, pasekmes, aplinkybes, kuriomis padarytas pažeidimas, sustabdo kvalifikacijos atestato ir (ar) teisės pripažinimo dokumento galiojimą 6 mėnesiams ir nustato jo turėtojui terminą pažeidimams, dėl kurių sustabdomas kvalifikacijos atestato ir (ar) teisės pripažinimo dokumento galiojimas, pašalinti šiais atvejais: kai asmuo netobulino kvalifikacijos pagal Statybos įstatymo 12 straipsnio 12 dalyje nustatytus reikalavimus ir po atestavimą atliekančios organizacijos išpėjimo per 2 mėnesius nepateikė kvalifikacijos tobulinimą įrodančių dokumentų, t.y. vadovaujantis nurodytu punktu atestavimą atliekanti organizacija stabdo kvalifikacijos atestato galiojimą tik kai asmuo po atestavimą atliekančios organizacijos išpėjimo per 2 mėnesius nepateikė kvalifikacijos tobulinimą įrodančių dokumentų. Atsižvelgiant į tai, kad Teritorijų planavimo įstatyme analogiška nuostata nėra įtvirtinta, siūloma 40 straipsnio 5 dalį papildyti nuostata, kad atestavimą atliekanti organizacija stabdo kvalifikacijos atestato galiojimą tik kai asmuo po atestavimą atliekančios organizacijos išpėjimo per 2 mėnesius nepateikė kvalifikacijos tobulinimą įrodančių dokumentų.

Lietuvos Respublikos statybos įstatymo 12 straipsnio 14 dalyje nurodyta, kad atestavimą atliekanti organizacija, atsižvelgdama į pažeidimo pobūdį, pasekmes, aplinkybes, kuriomis padarytas pažeidimas, sustabdo kvalifikacijos atestato ir (ar) teisės pripažinimo dokumento galiojimą 6 mėnesiams ir nustato jo turėtojui terminą pažeidimams, dėl kurių sustabdomas kvalifikacijos atestato ir (ar) teisės pripažinimo dokumento galiojimas, pašalinti šiais atvejais: architektams, kai jų veikloje nustatomi Europos architektūros paslaugų teikėjų etikos kodekso pažeidimai. Atsižvelgiant į tai siūloma papildyti šio įstatymo 40 straipsnį 6¹ dalimi nurodant, kad atestavimą atliekanti organizacija, atsižvelgdama į pažeidimo pobūdį, pasekmes, aplinkybes, kuriomis padarytas pažeidimas, sustabdo kvalifikacijos atestato galiojimą architektams, kai jų veikloje nustatomi Europos architektūros paslaugų teikėjų etikos kodekso pažeidimai.

Statybos įstatymo 12 straipsnio 15 dalyje nustatoma, kad vienas iš atvejų, kai atestavimą atliekanti organizacija kvalifikacijos atestato ir (ar) teisės pripažinimo dokumento galiojimą panaikina – kvalifikacijos atestato, teisės pripažinimo dokumento turėtojui mirus. Atsižvelgiant į tai, kad Teritorijų planavimo įstatyme analogiška nuostata nėra įtvirtinta, siūloma papildyti 40 straipsnio 8 dalį 7 punktu, kuriame įtvirtinti nuostata, kad Atestavimą atliekanti organizacija kvalifikacijos atestato ir (ar) teisės pripažinimo dokumento galiojimą panaikina – kvalifikacijos atestato, teisės pripažinimo dokumento turėtojui mirus.

Atsižvelgus į Įstatymo projektu Nr. 1 siūlomą 9 straipsnio 9 punkto nuostata, kuria Rūmai architekto kvalifikacijos atestatą panaikina, kai atestuotas architektas, pranešęs apie nesivertimą architekto kvalifikacijos atestate nurodyta architekto veiklą, vykdo šią veiklą, siūloma Teritorijų planavimo įstatymo 40 straipsnio 8 dalį papildyti nauja nuostata, kad atestatas naikinamas kituose įstatymuose nustatytais pagrindais.

Taip pat atitinkamai tikslinamas Statybos įstatymo Nr. I-1240 12 straipsnio 15 dalis.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymų projektais siūlomas teisinis reguliavimas nenustato esminių pakeitimų galiojančių įstatymų teisinio reguliavimo turiniui. Siūlomi pakeitimai, ištaisys teisinio reglamentavimo

neatitiktis, atsižvelgiant į 2020-09-11 Konstitucinio Teismo nutarimą Nr. KT166-A-N14/2020, KT ir STT išvadas, keičiamų įstatymų nuostatos bus suderintos.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Dėl poveikio atitinkamai sričiai. Įstatymų projektų nuostatos susijusios su architektūros kokybės siekio įgyvendinimu. Tikslinant Architektūrų rūmų tarybų ir architektų atestavimo komisijos veiklas reglamentuojančias nuostatas, siekiama skaidresnio šių veiklų vykdymo proceso. Nustačius atestuoto architekto narystės Rūmuose pagrindus, teisinis reguliavimas atestuotų architektų ir jų vykdomos veiklos, kuria siekiama svarbaus tikslo užtikrinti viešojo intereso įgyvendinimo, atžvilgiu taptų aiškesnis.

Dėl poveikio valstybės finansams. Įstatymų projektų priėmimas nepareikalaus papildomo finansavimo.

Dėl poveikio viešojo valdymo sistemai. Įstatymų projektų priėmimas netiesiogiai prisidėtų prie teigiamo poveikio viešojo valdymo ir sprendimų priėmimo proceso skaidrumo – visuomenės ir vietos bendruomenių įtrauktis įgyvendinant viešąjį interesą priimant sprendimus dėl projektų kokybės, įteisinus nuostatą, kad tarybose stebėtojo teisėmis galėtų dalyvauti suinteresuotos visuomenės atstovai, prisidėtų didinant visuomenės pasitikėjimą viešuoju valdymu ir sprendimų priėmimo procesu.

Įgyvendinus Konstitucinio Teismo nutarimą, neliktų prieštaravimo Lietuvos Respublikos Konstitucijos 35 straipsnio 2 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui.

Dėl poveikio administracinei naštai. Atlikti Įstatymų projektų poveikio Rūmų administracinei naštai negalime, nes šiuo metu vykdomas „Topografijos, inžinerinės infrastruktūros, teritorijų planavimo ir statybos elektroninių vartų informacinės sistemos, kurios tikslas – informacinių technologijų priemonėmis tvarkyti su teritorijų planavimo procesu susijusius duomenis, atlikti jo stebėseną, ir sudaryti galimybę „vieno langelio“ principu integruoti informacinėje sistemoje „Vartai“ TPDRIS, TPSIS, „Infostatyba“, kitų informacinių sistemų, susijusių su teritorijų planavimu ir statyba susijusias viešąsias ir administracines elektronines paslaugas, projektas. Informacinė sistema „Vartai“ turėtų pradėti veikti 2022 metų pradžioje.

Kitoms institucijoms administracinė našta nepadidės.

Priėmus teikiamų įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimti Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės. Pateikiama Antikorupcinio vertinimo pažyma.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projekto priėmimas netiesiogiai prisidėtų prie teigiamo poveikio verslo aplinkos gerinimui. Įgyvendinus Įstatymo projekto Nr. 1 nuostatą, pakeičiant tarybos narių, kurie priima sprendimus dėl projektų kokybės, sudėtį, tai veiktų kaip konkurenciją skatinanti priemonė ir galimai sudarytų palankesnes sąlygas verslui ir ūkinei veiklai. Įgyvendinus Įstatymų projektų nuostatą, bus ištaisytos keičiamų įstatymų spragos ir patikslintas teisinis reguliavimas taps aiškesnis ir nuoseklesnis, todėl susidarys palankesnės sąlygos verslui ir ūkinei veiklai.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Kartu su Įstatymų projektais teikiamas Teritorijų planavimo įstatymo Nr. I-1120 40 straipsnio pakeitimo įstatymo, Statybos įstatymo NR. I-1240 12 straipsnio pakeitimo įstatymo, Saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 28¹ straipsnio pakeitimo įstatymo projektai.

Siekiant inkorporuoti Įstatymų projektus į teisinę sistemą, reikės pakeisti Regioninių architektūros tarybų nuostatus, patvirtintus Rūmų tarybos sprendimu, pakeisti Lietuvos architektūrų rūmų nario mokesčio mokėjimo tvarkos aprašą, papildant narystės Rūmuose sustabdymo bei narystės Rūmuose sustabdymo panaikinimo administravimo mokesčio mokėjimo tvarka, nustatyti narystės Rūmuose sustabdymo, atnaujinimo ir narystės Rūmuose pasibaigimo tvarką; panaikinti aplinkos ir kultūros ministrų įsakymus „Dėl teritorijų planavimo vadovų atestavimo komisijos sudėties patvirtinimo“, „Dėl teritorijų planavimo vadovų atestavimo komisijos nuostatų patvirtinimo“, „Dėl architektų teritorijų planavimo vadovų atestavimo komisijos sudėties patvirtinimo ir „Dėl architektų teritorijų planavimo vadovų atestavimo komisijos nuostatų patvirtinimo“.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai ir jų susiję įstatymo projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas, Europos Sąjungos dokumentus.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymams įgyvendinti naujų teisės aktų priimti nereikės. Priėmus Įstatymo projektą, ne vėliau kaip iki 2021 m. lapkričio 1 d. Lietuvos Respublikos aplinkos ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos, Lietuvos Respublikos architektų rūmai priims šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymams įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymų projektų rengimo metu specialistų vertinimų ir išvadų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Nėra.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.